

have den ene Virkning, at Pengene fik mindre Værdi, altsaa en rigtig god demokratisk Virkning. Men en anden Sag er det, naar man som Regel i alle Tilfælde, hvor der er Tale om at fordyre en enkelt Samfundsklassens Arbejde, navnlig Landbrugets, da kører op med de bekendte Frikonkurrence teorier, og i Kraft af disse hellige Ideer forlanger, at vi Landboere skulle levere vor Arbejdskraft eller, hvad der er det samme, Produktet af vor Arbejdskraft, vore Varer, til en Pris, som ucvilliserede Mennesker i et andet fremmed Land bestemmer. I saa Tilfælde er det ganske naturligt, at vi sige til de Herrer, der holde saa stærkt paa den fri Konkurrences hellige Principper: gennemfør dem paa jer selv. Det er ganske naturligt at kræve over for Forfattere og Skolelærere de samme Principper gennemførte, som de selv til Hverdagsbrug hævde. Det er ganske naturligt at sige til dem: husk paa, at det, I forlange her, er Bestyttelse; I ville lægge en Skat paa det øvrige Samfund. Der er selvfølgelig ikke Tale om, at det kunde falde nogen ind at forlange, at Lærerne og Forfatterne skulle underkaste sig en i den Grad meningsløs Konkurrence som den, Landbrugerne ere underkastede. Hvis nogen vilde staa op og foreslaa, at man ved Besættelse af Skolelærerembeder kun skulde forlange vedkommendes Eksamensbevis, men for øvrigt sætte Embedet til Vicitation, vilde det vistnok blive betragtet som noget ualmindelig nederdrægtigt, og dog er det det, man forlanger af vort Landbrug. Man forlanger endda noget meget værre. Vi Landmænd skulle konkurrere med Folk rundt om i Verden, der ere selvstændig ucvilliserede og uorganiserede (Munterhed). De Herrer maa gerne le, men der er alligevel en Tantesforbindelse mellem disse Ting. Jeg skal nok vogte mig for at sige, at det er os alene, der skulle betale det, thi saa kunde maaste det ærede Medlem for Svendborg finde Anledning til, at tage Ordet paa ny; men vi maa dog betale en væsentlig Del af den Skat, man lægger paa os, og som jeg ogsaa indrømmer, der meget godt kan være Trang til. Men hvis man forlanger, at vi skulle lade os bestatte og finde os i, at man beskytter de andre, tror jeg ogsaa, man kunde se lidt bort fra sine Principper, naar der er Tale om, at ogsaa vi kunde trænge til at faa vort Arbejde eller vore Varer fordyrede i Indlandet. Det er i Virkeligheden det samme; vort Arbejde er det danske Landbrugs Produkter, Lærernes er Oplysning; begge Dele ere et Arbejde, der fortjener Løn. Hvis man vilde sige: Lad os helt igennem lade Principperne hvile og tage alene det praktiske for Øje, tror jeg

godt, vi kunde blive enige om, at Lærere og Forfattere faa for lidt, men at vi andre ogsaa faa for lidt derved, at Kapitalen kan købe et Arbejde for meget mindre, end det er værd. Jeg er ikke nogen absolut Modstander af Skoleløben, heller ikke som Lønningslov, men under de Forhold, hvorunder vi Landboere leve, idet man fremdeles kræver nogle Principper, opretholdt, som man for Resten synes at forlade over hele den civiliserede Verden. — under saadanne Forhold tror jeg, at vi ogsaa maa sige Nej til alle andre Mennesker, der faktisk ville leve bedre end vi nu, og netop derved ville komme i Modstrid med deres egne Principper. Skulde det derfor komme dertil, at Landbruget under en eller anden Form ogsaa kunde faa Lov til at blive beskyttet — det kan jo ske paa mange Maader, ved at tage nogle af de Byrder bort, affaste af Hartkornsskat, lade Amtsbevæsenet gaa ind under Staten, det er alt sammen Beskyttelse, blot i forskellige Former, eller indrømme Landbruget andre rimelige Fordringer. Jeg skal ikke være doktrinær og ikke prutte, naar der skulde blive Tale om en eller anden Beskyttelse for Landbruget — ja, saa ville vi ogsaa gerne være med til at betale til de andre. Saaledes er mit Standpunkt. Jeg skal i øvrigt ikke komme ind paa det saglige; det vilde vistnok i dette Øjeblik være at spille Tingets Tid.

H. Clausen: Den ærede Ordfører for Forslagsstillerne bemærkede over for mig, at de Oplysningsanstalter, jeg havde henvist til som en Overbygning paa det almene Skolevæsen, kun vare for de mere velstillede, men det er ikke rigtigt. Der bliver jo givet Understøttelse til fattige Elever, for at de kunne frekventere disse Anstalter. Vi give jo ogsaa til disse Anstalter store Summer, som nærmest komme de fattige Elever til gode og gøre det muligt paa Anstalterne at optage de hyerlig fattige Elever. Dernæst sagde det ærede Medlem, at en Lønningslov eller en Lønningsforbedring var det allerfletteste Standpunkt at staa paa; saa fik Lærerne noget, men Kommunerne intet. Men et flettere Standpunkt kunde dog tænkes, nemlig hvis Lærerne heller ikke fik noget; det vil det ærede Medlem indrømme mig. Men hvem skal betale Gildet, hvem skal betale det, Kommunerne kunne faa? Betale det ikke selv, naar det skal gaa ud af Statskassen? Thi hvem søder hovedsagelig Statskassen? Det gør alle Statteyderne i Landet. Det vil altsaa sige, at det, der skal gaa tilbage til Kommunerne, er egentlig Kommunerne eget; de skulle holde Gildet for sig.